

werd gevraagd voor breukoperatie, of iets dergelijks, terwijl bij nader onderzoek bleek, dat de patiënt ook nog leed aan maagkanker. Toen was het niet lastig meer om te beslissen, of dreigende invaliditeit kan worden voorkomen.

Heeft BOEKELMAN er wel op gelet, dat de groote lijst, die hem doet duizelen, alleen een toevoegsel is aan een ander formulier, dat bestemd is voor de goed gedocumenteerde uitvoerige ziektegeschiedenis, die hij zelf wenscht te geven? Voor zoo ver noodig worden op de bijgevoegde lijst de afzonderlijke gegevens vermeld, waardoor de ziektegeschiedenis zelf in overzichtelijken vorm kan worden gesteld, onder verwijzing naar de lijst (bij longtuberculose bijv. naar de op de daar aanwezige schemata geplaatste teekens). Alleen zijn op de lijst enkele vragen vet gedrukt, en deze moeten *altijd* ingevuld worden, omdat zij beschouwd kunnen worden als het geraamte van elke geneeskundige persoonbeschrijving en daarom dan ook nimmer mogen ontbreken. Voor den onderzoeker is zulk een lijst tevens een gemak, omdat het doorloopen van die lijst tijdens het onderzoek hem behoedt voor een al te grooten invloed van „l'esprit de l'escalier”. Hij kan nu feitelijk niets vergeten, dat van belang kan zijn.

Dat op deze wijze eenigerlei gewenscht statistisch onderzoek mogelijk, en in elk geval gemakkelijker zal worden, werd niet als hoofdzaak beschouwd. Maar dit argument is toch weer niet geheel zonder waarde.

Ik vertrouw dan ook, dat deze formulieren, vooral aan een zeer nauwgezet onderzoeker als BOEKELMAN is, op den duur in het gebruik wel zullen meevallen 1).

Amsterdam, 8 October 1921.

P. H. VAN EDEN.

NEOSALVARSAAN EN MALARIA.

Een bijdrage van MARTENS onder dit hoofd in het *Tijdschrift* van 30 Juli l.l. noodzaakt mij de volgende opmerkingen te maken.

Wanneer men wil nagaan den invloed van een bepaald geneesmiddel op een bepaalde ziekte, moet men zich in de eerste plaats terdege vergewissen, dat men werkelijk het bedoelde middel en de bedoelde afwijking voor zich heeft. Wat in dit geval het neosalvarsaan betreft, heb ik geen bezwaren — tegen de diagnose malaria zijn er m.i. echter zulke ernstige bedenkingen, dat daardoor aan de publicatie alle waarde ontnomen wordt. MARTENS heeft te doen met een geval van *vierdedaagsche koorts, waar geen plasmodiën in het bloed worden gevonden en waar chinine geen uitkomst geeft*. Voor een zuivere proefneming zou m.i. een eenigszins kritisch aangelegd mensch zeker niet er toe overgaan dit malaria te noemen. Zeker, als zeer groote uitzondering zou het mogelijk kunnen zijn, dat deze twee afwijkende verschijningsvormen van de malaria quartana (geen parasieten in het bloed en weerstand tegen chinine) samengingen, maar — alle nieten in de Staatsloterij worden door de eene honderdduizend niet goed gepraat.

Zowel voor MARTENS als voor de malaria-casuïstiek ware het beter geweest, als deze publicatie in de pen was gebleven.

Hoeta Padang, 9 September 1921.

A. W. VERHOEF.

1) Men vergelijke ook wat de secretaris der Centrale commissie voor de beroepsbelangen onzer Maatschappij op bldz. 2058 van dit nummer omtrent deze aangelegenheid schrijft.